

Kutuplaşan Siyaset Gölgesinde 31 Mart 2019 Yerel Seçimlerine Yönelik Bir Analiz

Dr. Öğr. Üyesi Tuğrul KORKMAZ, Aksaray Üniversitesi, İİBF, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü

Dünyanın neresinde olursa olsun, hangi yazar veya düşünürün yaptığından bağımsız bir şekilde, demokrasi tanımı yapılırken vurgulanan en temel konu seçimdir. Öyle ki Locke'dan Lipset'e, Kelsen'den Sartori'ye, Schumpeter'den Dahl'a kadar neredeyse bütün siyaset bilimcilerin üzerinde uzlaştığı bir konudur bu. Kısaca bir ülkede seçimler yapılıyor ise az ya da çok o ülkenin demokrasi kulvarında olduğu daha ilk etapta söylenebilir. Bir diğer ifade ile bir ülkedeki demokrasinin en temel göstergesi o ülkede seçimlerin adil serbest ve düzenli olarak yapılmasıdır. O halde günümüz modern demokratik toplumlarında yeri ve önemi tartışılmaz olan, halkın temsil edilmesini ve halkın içinden bireylerin yönetim kademelerine gelmesini sağlayan, halkın, iradesini devrederek kendini yönetecek kişileri belirlediği seçimler, Lincoln'un de dile getirdiği "Halkın halk için, halk tarafından yönetimi" olarak tanımlanan demokrasinin işleyebilmesi için, olmazsa olmazdır.

Demokrasinin kuşkusuz en önemli unsuru olan seçimler, Türk siyasi hayatı boyunca çoğunlukla tartışmalı olmuştur. Uygulanan seçim sistemleri veya demokratik seçimlerin ilkeleri dışında bu tartışmaların şekillenmesinde hiç şüphesiz ülkenin içinde bulunduğu siyasal konjonktür de oldukça etkili olmaktadır. Tartışmaların ve çalkantılı dönemlerin neredeyse hiç eksik olmadığı ülkemizde seçimlerin bu tartışmaların gölgesinde kalması onu asli amacından da uzaklaştırmaktadır.

Yine bir seçimin arifesinde olan Türkiye, 31 Mart 2019 günü mahalli idareler genel seçimleri için sandık başına gidecektir. Mahalli idareler seçimleri adından da anlaşılacağı üzere yerel yöneticilerin, il genel ve belediye meclisi üyelerinin, kısacası yerel yönetimlerin belirlendiği bir seçimdir. Normal şartlar altında yerel adayların ve vaatlerinin ön planda ve tartışma konusu olması gerekirken, ülkemizde yerel seçimlerin de adeta genel seçimlerin birer provası niteliğinde, parti genel başkanları ve parti imajı üzerinden şekillendiği tespiti yapılabilir. Buradan hareketle bu yazı, Türkiye'deki siyasi partilerin 31 Mart seçimlerinde ne kadar başarılı olacağı veya olmayacağı, hangi ittifakın nereyi kazanacağı, hangi partinin nerede kimi destekleyeceği gibi soruların cevabı bir yana dursun, seçim sürecinin ta kendisiyle ilgilidir.

En genel tanımıyla seçim; halkın yasalara göre seçmen vatandaş kimliği kazanmış kesimlerinin, siyasal iktidarı onlar adına kullanacak yöneticileri çok sayıda aday arasından seçtiği ve bir sonraki seçime kadar yönetim yetkisini devrettiği, izleyen dönemde ise yöneticinin siyasal iktidarı kullanma biçimini değerlendirerek onu denetlediği bir süreçtir. Bu tanımdan hareketle seçimlerin tıpkı demokrasi gibi siyasal katılmanın da önemli bir unsuru olduğu görülmektedir. Zira günümüz toplumlarında siyasal katılma anlamında belkide en etkin araç periyodik aralıklarla önümüze koyulan seçim sandıklarıdır. Halk iradesinin sandığa ve dolayısıyla yönetime yansması demokratik siyasal sistemlerde ancak seçimler aracılığı ile yapılabilir. Demokrasinin bir gereği olan siyasal katılma ve bunun aracı olan seçim sürecinin nasıl geçtiği oldukça önemlidir.

Bir seçimin demokratik olması sürecin serbest ve dürüst bir şekilde yönetilmesiyle yakından alakalıdır. Seçimlerin arzulanan düzeyde demokratik sonuçlar doğurması diğer bir ifade ile halkın tercihlerinin ve iradesinin sandığa yansması için seçimlerin bazı şartlara uygun olarak yapılması sağlanmalıdır. Bu ancak demokratik ya da diğer bir ifadeyle serbest ve dürüst seçimin ilkeleri olarak kabul edilen bazı şartların yerine getirilebilmesiyle mümkündür. Bunlar; ülkedeki erişkin her vatandaşın oy hakkına sahip olması ve kullandıkları oyun eşit ağırlıkta olmasını ifade eden “genel ve eşit oy”, seçmenlerin oylarını hiçbir baskı altında kalmadan tamamıyla kendi vicdanlarıyla baş başa ve kendi iradeleriyle oylarını kullanması ve bu oyların seçime katılan taraflar, vatandaşlar ve gözlemcilerin huzurunda sayılarak zabta geçirilmesini ifade eden “gizli oy- açık sayım” ilkesi, seçimlerin siyasi iktidarın tercihinine, keyfiliğine bırakılmaması, öngörülebilir tarihlerde yapılmasının kural olarak yerleşmesini ifade eden “periyodik aralıklarla seçim yapma” ilkesi, seçimlerin bağımsız yargı tarafından düzenlenmesi ve seçim anlaşmazlıklarının bu kurum tarafından çözülmesini içeren “yargı kontrolünde seçim” ilkesi, devletin seçimlere katılan tüm partilere eşit uzaklıkta kalması, kamu imkanlarından eşit derecede faydalandırmasını ifade eden “devletin taraflara eşit mesafede kalması” ve son olarak halkın, hiçbir aracı olmadan kendi temsilcilerini direkt seçmesi manasında “tek dereceli seçim” ilkesidir.

Türkiye'nin burada anlatılan ve asgari düzeyde serbest ve dürüst seçimlerin yapılabilmesi için ortaya konulan bu ilkeleri kimi eksiklere rağmen büyük oranda karşıladığı rahatlıkla ifade edilebilir. Zira Türkiye sırasıyla 1934 yılında kadınlara oy hakkı verilmesiyle genel oya geçmiş, 1950 seçimleriyle birlikte gizli oy açık sayımı benimsemiş, seçimlerin zamanında yapıldığı, 1946'da yerel mahkemeler 1961 anayasası sonrasında ise anayasal yüksek bir yargı kurumu olan YSK gözetiminde seçimlerini yapan, 1946'dan bu yana da tek dereceli seçim yapan bir ülkedir.

Demokratik seçimin ilkeleri ve bunun Türkiye'deki durumu kısaca ortaya konulduktan sonra, arifesinde bulunduğumuz 31 Mart 2019 yerel seçimlerine ve bu seçimin öncesindeki atmosferin oluşmasında etkili olan siyasi ve hukuki arka plana göz atmak bu günün anlaşılabilir analiz edilebilmesine ışık tutacaktır. Türkiye 16 Nisan 2017 anayasa değişikliği halkoylaması ile bir sistem değişikliği yaparak parlamenter sistemden, “cumhurbaşkanlığı sistemi” olarak isimlendirilen bir nevi başkanlık sistemine geçiş yapmıştır. Anayasada yapılan bu değişikliğin fiili olarak uygulamaya geçişi ise 24 Haziran 2018'de yapılan cumhurbaşkanı ve milletvekili

genel seçimleri ile birlikte olmuştur. Bir anlamda dünya konjonktürü ve Türkiye'nin atlattığı badirelerle birlikte düşünüldüğünde bu anayasa değişikliği ve seçimlerin öne alınması anlamlı hale gelmektedir. Yürütmenin belirlendiği cumhurbaşkanlığı seçimlerinde adaylardan biri ilk turda %52.9'luk bir sonuç alarak ikinci tura gerek kalmaksızın seçimlerin galibi olmuş ve yeni sistemin ilk cumhurbaşkanı olarak göreve başlamıştır. Bununla birlikte seçimlerden önce seçim kanununda yapılan değişikliklerle birlikte seçim öncesi ittifaklar meşru hale getirilmiş, parti kimlikleri korunarak partilerin birlikte seçimlere girmesinin de önü açılmıştır.

Bu sürecin ardından 2019 Mart ayında Türk halkı bir kez daha sandık başına bu sefer yerel yönetimleri belirlemek için gidecektir. Teorik olarak ve başkanlık sisteminin özellikleri dahilinde düşünüldüğünde bu seçimlerin yasama ve yürütme üzerinde psikolojik etkisi dışında olası bir rolünün veya öneminin olmadığı rahatlıkla ifade edilebilir. Nitekim bir sonraki başkanlık ve genel seçime 4 yıl olduğu düşünüldüğünde bu tespit daha da kuvvetlenecektir. Gerek muhalefet partileri gerek ise iktidar partisi özelinde düşünüldüğünde bir prestij meselesi olmanın ötesinde olmayan, yasama veya yürütmede hiçbir etkisi beklenmeyen bu seçimlerde son günlerde siyasal atmosferin oldukça gergin olduğu aşikardır.

Gelişmekte olan demokrasilerin başlıca sorunu, başkanlık sistemlerinin en önemli dezavantajlarından biri olarak görülen kutuplaşma maalesef bu seçimlerin arifesinde oldukça şiddetli bir biçimde hissedilmektedir. Ülkemizin içinde bulunduğu durum göz önüne alındığında gerek uluslar arası gerek ise iç ve dış tehditlerin oldukça arttığı bir dönem içerisinde olduğumuz aşikardır. Dış kaynaklı çeşitli ekonomik saldırıların yanı sıra Suriye'de yaşanan iç savaş ve Işid, Irak'taki otorite boşluğundan beslenerek canlanan terör gibi komşularımızda yaşanan istikrarsızlıklar, Fetö tehdit ve tehlikesinin hala devam etmesi ve ekonomik kriz gibi iç unsurlar ilk akla gelenlerdir. İşte bir ülke için milli birliğe ve kenetlenmeye en çok ihtiyaç duyulan böyle bir dönemde belki de arzulanan en son şey toplumu ayrıştıran, ulusal bütünlüğe zarar verebilecek olan, iç ve dış mihraklar için provokasyon malzemesi olarak kullanılacak olan siyasal kutuplaşmadır.

Zaman zaman pragmatik gerekçelerle bir bölgeyi kazanabilmek, daha fazla oy alabilmek ya da kendi seçmenini konsolide edebilmek için kullanılan radikal söylemler ve ötekileştirme siyasal kutuplaşmayı beraberinde getirmektedir. Seçimler sona erdiğinde siyasiler aynı masa etrafında oturabilirlerken bu kutuplaşmadan ziyadesiyle etkilenen seçmen kitleleri arasında onarılamaz yaralar ve aşılabilir uçurumlar oluşmaktadır. Tüm bunlar birlikte düşünüldüğünde tüm siyasi partilerin, genel başkanları, parti yetkilileri ve adaylarının daha da önemlisi seçmenlerinin bu hususta oldukça dikkatli olmaları gerekmektedir. Seçimler milleti ayıran ve bölen değil, aksine farklı tercihlerin ortaya konulabildiği, farklılıklara rağmen bir olabilmenin göstergesi, demokrasi ekseninde birleştiren bir olgu olarak görülmelidir. Seçimler serbest ve adil bir şekilde gerçekleştirildi, çoğunluğun oyunu alan fakat benim oy verdiğim/vermediğim a partisi seçimleri kazandı, meşru bir şekilde kendine verilen yetkiyi bu sefer onlar kullanacak denilebilmelidir.

Seçimler, siyasal iktidarın meşruluğunu borçlu olduğu, siyasal iktidarı denetleme rolünün muhalefet partilerine verildiği kısacası halk iradesinin sandığa yansıdığı bir süreçtir. Unutulmamalıdır ki seçimler halkın siyasal katılım yaptığı, demokrasinin adeta şöleni olarak görülebilecek olan yegane uygulamadır.